

ΕΝΑΣ ΚΥΘΗΡΙΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΟΣ ΣΤΗ ΝΑΞΟ

Πρὶν ἀπὸ χρόνια εἶχα δεῖξει ὅτι ποιητὴς τῆς ἐλευθέρης παράφρασης τοῦ Ἄμιντα τοῦ Torquato Tasso ποὺ ἐξεδόθη ἀνωνύμως στὴ Βενετία τὸ 1745 ἦταν ὁ Κυθήριος ἱατροφιλόσοφος Γεώργιος Μόρμορης (1720-1790).¹ Ἀργότερα, ὕστερα ἀπὸ ἔρευνες στὸ Τοπικὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῶν Κυθῆρων, συγκέντρωσα βιογραφικὰ καὶ ἄλλα στοιχεῖα γιὰ τὸν ποιητὴ καὶ τὰ δημοσεύσα.²

Στὸ ἔργο τὸ ὁποῖο ἐξελίσσεται σ' ἓνα τόπο πού δέν προσδιορίζεται (δάση ὅπου περιφέρονται κι ἐρωτεύονται «ιδανικοὶ» βοσκοὶ) ξάφνου ἐμφανίζονται μέσα σέ δεκαπέντε στίχους πέντε ναξιακὰ τοπωνύμια. Μὲ σύντομο μελέτημα διατύπωσα κάποιες ὑποθέσεις πού ἐπεδίωκαν νὰ ἐξημεύσουν τὴν παρουσία τῶν τοπωνυμίων αὐτῶν.³ Μετὰ τὴ συγγραφή τοῦ μικροῦ αὐτοῦ ἀρθρου προσέκρουσα σέ μιά πληροφορία πού προβάλλει μιά παράξενη σχέση Κυθῆρων καὶ Νάξου.⁴

Κατὰ τὴν παράδοση ἓνας Κυθήριος καπετάνιος πλέοντας μὲ τὸ καράβι του γιὰ τὴ Σμύρνη συνάντησε κοντὰ στὴ Νάξο φοβερὴ φουρτούνα. Πρὸ τοῦ μεγάλου κινδύνου προσευχήθηκε στὴν Παναγία τὴ Μυρτιδιώτισσα, προστάτιδα τῶν Κυθῆρων, παρακαλώντας νὰ τοὺς σώσει καὶ τάζοντας, ἐάν σωθεῖ, νὰ χτίσει ἓνα ἐκκλησάκι ἀφιερωμένο σὲ Ἐκείνην. Πράγματι, ὁ Κυθήριος καπετάνιος καὶ τὸ πλήρωμά του σώθηκαν καὶ ὁ εὐσεβὴς ναυτικός ἐκπλήρωσε τὸ τάμα του, χτίζοντας ἓνα ἐκκλησάκι ἀφιερωμένο στὴν Παναγία τὴ Μυρτιδιώτισσα πάνω σ' ἓνα μικρὸ νησάκι πού βρίσκεται μέσα στὸ λιμάνι τῆς Χώρας τῆς Νάξου, πολὺ κοντὰ στὴν ἀκτὴ.⁵

Δέν γνωρίζουμε πότε χτίστηκε τὸ ἐκκλησάκι, τὸ ὁποῖο σοῦζεται μέχρι σήμερα. Μιά ἀόριστη πληροφορία τὸ φέρει νὰ οἰκοδομήθηκε γύρω στὰ 1700.⁶ Βέβαιο εἶναι ὅτι ὑπῆρχε πρὸ τοῦ 1782, ἀφοῦ ἀπεικονίζεται σὲ γραβούρα τῆς τότε ἐποχῆς.⁷

¹ ΣΠΥΡΟΣ Α. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ, «Γεώργιος Μόρμορης, ὁ ποιητὴς τοῦ Ἄμιντα», Ἑλληνικά τ. 22 (1969), 173-182 καὶ πίν. 3-4.

² ΣΠΥΡΟΣ Α. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ, «Νέες βιογραφικὲς εἰδήσεις γιὰ τὸν ποιητὴ Γεώργιο Μόρμορη (1720-1790) πού μετέφρασε ἐλευθέρως (1745) τὸν Ἄμιντα τοῦ Torquato Tasso», Παράβασις τ. 5 (2004), 13-27 καὶ πίν. 1-2 (σ. 28), ὅπου καὶ σχετικὴ βιβλιογραφία.

³ ΣΠΥΡΟΣ Α. ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ, «Ναξιακὰ τοπωνύμια στὸν Ἄμιντα τοῦ Γεωργίου Μόρμορη (Κύθηρα 1720-1790)», Παράβασις τ. 6 (2005), 13-16.

⁴ Τὴν πληροφορία -ἀπ' ὅσο μπορῶ νὰ θυμηθῶ- πρὲς νὰ μοῦ τὴν πρωτοεἶπε σὲ τηλεφωνικὴ ἐπικοινωνία μας ὁ ἀειμνητός Ν. Α. Κεφαλληνιάδης. Ὑστερα ἀπὸ σχετικὴ συζήτηση μὲ τὸν Καθηγητὴ Βασίλη Λαμπρινουδάκη μοῦ ὑπέδειξε μελέτημα τοῦ Κεφαλληνιάδη, στὸ ὁποῖο θὰ ἀναφερθῶ παρακάτω. Τὸν εὐχαριστῶ

θερμὰ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐκδρομὴ πού ὀργάνωσε μαζί μὲ τὴ Ναξιώτισσα γυναικα τοῦ Καλλιόπης κι ἐμένα, γιὰ νὰ παρακολούθησουμε τὴ διαδρομὴ ἀνάμεσα στὰ τοπωνύμια τῆς Νάξου πού ἀναφέρονται στὸν Ἄμιντα. Ἡ διαδρομὴ, ὅπως περιγράφεται στὸ ἔργο, εἶναι ἀπολύτως λογικὴ.

⁵ Ν. Α. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, Ἡ λατρεία τῆς Παναγίας στὰ ἑλληνικὰ νησιά, τ. 1, Ἀθήνα 1990, 104-106 καὶ στίχο τοῦ ναύσκου, ὁ.π., 103.

⁶ Ὁ.π., 106, ὅπου μεταφέρονται πληροφορίες ἀπὸ τὸ ἄρθρο τοῦ Τ. ΚΟΥΚΟΥΛΗ, «Ἡ Νάξος καὶ ἡ Παναγία ἡ Μυρτιδιώτισσα», ἐφ. Κυθηραϊκῆ Δράσις, ἀρ. φ. 378 (1-10-1973).

⁷ CHOISEUL-GOUFFIER, Voyage pittoresque de la Grèce, v. 1, Paris 1782. Τὴν ὑπόδειξη ὀφείλω στὸν Καθηγητὴ Στέφανο Δ. Ἡμελλο, τὸν ὁποῖο καὶ πάλι εὐχαριστῶ.

Ἄν γνωρίζαμε ὅτι ὁ ναῖσκος αὐτός χτίστηκε γύρω στή 1735, εὐκόλα θά ἀποδεχόμεθα πιθανή παρουσία τοῦ Μόρμορη στή Νάξο, στήν περίπτωσι πού ἦταν ἓνας ἀπό τούς Κυθήριους πού εἶχαν ἔρθει στό κυκλαδίτικο νησί γιά νά καθοδηγήσουν τήν οἰκοδόμησι ἢ καί νά δουλέψουν οἱ ἴδιοι. Ἀσφαλῶς κάποιοι θά παρευρίσκονταν καί στή ἐγκαινία τοῦ ναοῦ. Ἀλλά καί ἂν ὁ ναός ἦταν παλιότερος, καί ἀλλι, τουλάχιστον κατά τήν ἡμέρα πού ἐορτάζεται ἡ Παναγία ἡ Μυρτιδιώτισσα (24 Σεπτεμβρίου), ὁ ναός θά λειτουργοῦσε καί σίγουρα κάποιοι Κυθηριοὶ συγγενεῖς ἢ ἀπόγονοι ἢ καί ἀπλῶς συμπατριῶτες θά παρευρίσκονταν στήν τελετή. Αὐτή εἶναι ἀκόμη μιὰ ὑπόθεσι πού θά ἐρμήνευε τήν παρουσίαν τοῦ Μόρμορη κατά τά νεανικά του χρόνια στή Νάξο.⁸

Πῆγα στή Νάξο ὅταν γιορταζόταν ἡ Παναγία ἡ Μυρτιδιώτισσα (24-9-2007). Γιά τόν ναῖσκο δέν ὑπάρχει ἐπιστημονική περιγραφή. Μέτρησα τίς διαστάσεις του (περιττό νά τίς σημειώσω ἐδῶ) καί εἶδα ὅτι δέν ὑπάρχει κάποια χρονολογική ἔνδειξι (ἐπιγραφή ἢ παλαιά εἰκόνα). Οἱ πιστοὶ πού εἶχαν συγκεντρωθεῖ δέν εἶχαν ν' ἀφηγηθοῦν κάποια ἀνάμνησι ἀπό πρόσφατες ἀφίξεις προσκυνητῶν ἀπό τά Κύθηρα. Σχεδόν ὅλοι ὁμως ἤξεραν τήν παλαιά παράδοσι γιά τόν Τσιριγῶτη καπετάνιο, πού –ῦστερα ἀπό τόμα– ἔκτισε τό ἐκκλησιάκι.

⁸ Ο Ν. ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΔΗΣ, ὁ.π., 104, σημ. 42 ἀναφέρει μιὰ ἄλλη ἀόριστη ἐκδοχή περὶ οἰκοδομήσεως τοῦ ναοῦ ἀπό Σταυροφόρους. Παραπέμπει μέ τήν ἀσαφῆ ἔνδειξι: «Χειρ. Ἀρχείου Νάξου». Τόσο ἱστορικά ὅσο καί ἀρχιτεκτονικά ἡ πληροφορία δείχνει ἀπολύτως αἰόλη. Κι ἔπειτα θά ἔχτιζαν οἱ ὑπερφιάλοι Σταυροφόροι ἓνα ἐκκλησιάκι ὀρθόδοξο πάνω σ' ἓνα βράχο; Μέ τά Κύθηρα συνδέει τόν ναῖσκο τῆς Μυρτι-

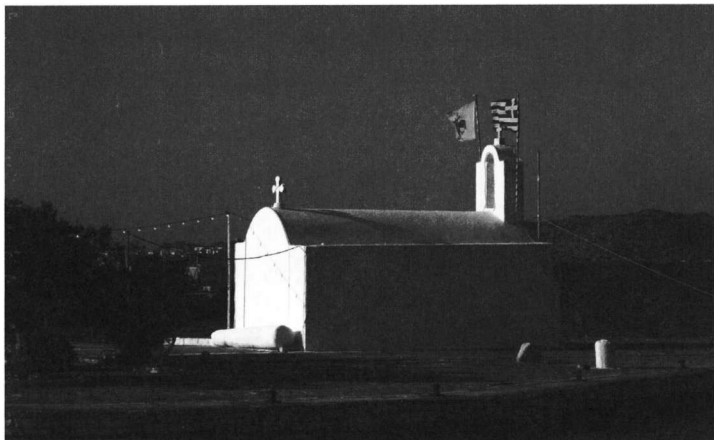
διώτισσας καί ὁ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΚΟΡΡΕΣ, «Ἐπωνυμία τῆς Παναγίας ἐν Νάξῳ», *Ἐπετηρίς Ἐταιρείας Κυκλαδικῶν Μελετῶν*, τ. 6 (1967), 566. Ἡ ΕΥΛΑΜΠΙΑ ΚΥΠΡΙΑΝΙΔΟΥ-ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ, *Παναγία ἐλπίς καί καταφυγή. Μοναστήρια καί προσωνύμια τῆς Παναγίας*, Ἀθήνα (χ.χ. = 2004), 426-427 ἐπαναλαμβάνει ὅσα ἔχει γράψει ὁ Ν. Ἀ. Κεφαλληνιάδης.

CHOISEUR-GOUFFIER, *Voyage pittoresque de la Grèce*, v. 1, Paris 1782

Λεπτομέρεια από τήν ίδια γραβούρα

Φωτογραφίες του ναΐσκου, 24 Σεπτεμβρίου 2007 (έορτασμός της Παναγίας της Μυτιλιώτισσας).

